

Otsse põrgust

Suurest kortermajast leiti neli nälginud väikelast, kes elasid koos koertega. Nad söid loomadega samast kausist, haukusid võõraste peale ning nutmise asemel niutsusid ja ulgusid. Laste piinamine kestis kuid, kuigi majarahvas kutsus korduvalt välja politsei.

Sulev Vedler

sulev.vedler@ekspress.ee

Sügis 2010. Üle Eesti on laotunud esimene lumevaip ja ilmajaam hoiatab libeduse eest, kui lastekaitse infotelefonile saabub kõne väikeste laste kohta, kes "on söömata, mustad ja vajavad abi".

Kõne juhatab sotsiaaltöötajad ühte väikelinna. Puhtasse ja korralikku elamisse, kus neljale lapselapsele pakub ajutist varjupaika nende vanaema. Ta palub sipsikud ära viia. "Mina ei taha neid lapsi. Võtke nad ära!"

Noorim poiss **Robert*** pole veel aastanegi. Keskmine vend **Taavi** saab peagi kaheseks, **Eero** on neljane, õde **Laura** kuuene.

Lapsed on kenad nagu nukud - tumedapäised, pruunide sõstrasilmadega. Nad on küll mustad ja pesemata ning riietus ei vasta aastaajale, aga mis seal ikka, lastekaitsjad on oma töös hulga hullemat näinud.

Algab sõit lähimasse laste varjupaika.

Nagu tavaliselt, ei räägi lastekaitsjad nii noorte lastega - pisikesed on võõraste daamidega kaasasõitmisest nagunii häiritud, pole vaja neid iga suguste küsimustega lisaks traumeerida. Küll lapsed kõnelema hakkavad, kui nad varjupaigaga harjuvad ja end turvalisemalt tunnevad.

Lapsed tunduvad olevat nagu lapsed ikka: vanem õde hoolitseb väiksemate eest. Kuid nelja-aastane Eero suudab naisi jahmatada. Ta käratab õele puhtas vene keeles: "Ja ubju tebja, suka!" ("Ma tapan su ära, lits!"). Järg-

neb pikk tiraad venekeelseid roppusi, mis paneks iga vähegi haritud täiskasvanu piinlikkusest punastama.

Varjupaigas selgub, et lapsed on nõrgad ja haiged. Järgneb uus sõit, seekord haigla lasteosakonda. Kõik lapsed on külmetunud, põevad bronhiiti ning suulae ja mandlite ägedat põletikku, samuti kannatavad kusepidamatuse all. Ühel lapsel on keskkõrva-põletik, teisel astma.

Nad kõik on kõhnanud nagu Gulagi koonduslaagri asukad, selgelt alatoidetud. Keskmine vend on nii nõrk, et ei püsi jalul. Seitsmekuune tita ei suuda lutipudelitki hoida.

TÕELINE ÕUDUS HAKKAB välja kooruma alles siis, kui lastekaitsjad külastavad pisikeste päris kodu. Nad ei oska aimata, et midagi nii hullu võib juhtuda XXI sajandi Eestis, mis on võetud arenenud riikide klubisse, kus teedel ja tänavatel sahib uskumatul hulgal luksusautosid, linnaservades kerkivad jõukate elurajoonid ning juhtiv

Neil puudus gaas, nad ei saanud sooja toitu.

Ema ja isa olid mõnikord kaks või kolm päeva järjest kodust ära.

valitsuspartei õhutab rikkaks saamise usku.

Selle pere lapsed elasid kahetoalises üürikorteris suures valgeksvõõbatud paneelmajas. Maja värv on mitmest kohast maha koorunud, vihma-veetorude alumised osad pihta pandud, ent hoone paistab noorem kui ümbruskonna hruštšovkad. Enamik

rõdusid on kinni ehitatud, veidi mõkis välisukse valmistatud kõvast metallist ning alumiste korruste akendel seisavad üheksakümnendate alguse varastamislaiane kartuses paigaldatud trellid.

Ema ja isa pole kodus. Sotsiaaltöötajaid võtavad vastu ema vend ja tema 81 aasta vanune isa. Ninna lööb rõve hais: mädanev toit, uriin... Naised ei saa ühe koha peal seista: "Põrand oli kaetud mingi ollusega. Oli selline tunne, et kohe kleepud põranda külge. Me pidime kogu aeg tammuma või edasi liikuma."

Üks naistest klõpsib fotosid teha, sest võib tekkida vajadus neid kohtule esitada.

Sotsiaaltöötajad näevad kolme koera - ühte suuremat hundikoera moodi looma ja kahte väiksemat, kellest üks paistab olevat taks, kuid võib olla ka krants nagu teine pisem koer. (Vanima lapse Laura sõnul elas korteris varem vähemalt kaks suurt koera.)

Põrand on kaetud loomade väljaheidetega. Koerasitta paistab ka elutoast laste ja nende vanemate riiete kuhilast. Plastmassist pissipotti pole keegi tühjendanud.

KÕÕGIS PUUDUVAD LAUANÕUD, küll aga vedelevad seal tühjad alkoholipurgid ning kastid mädanevate šampinjoniide ja viinamarjadega - pereisa tegi laos juhuotsi ning tassis osa äraviskamiseks mõeldud kraami koju.

Elutoas seisab metallist lastevoodi valget värvi raam. Voodil puudub põhi. Lapsed magasid teises toas: nõukogudeaegsel kušetil, mille põhjas olev auk on riietega täis topitud. Voodipesu puudub.

Samas sängis magas ka vanaisa - ainus inimene, kes lastest veidigi hoo-

lis. Kuid tema on invaliid, komberdab vaid kepi najal ja ei saanud trööstitut olukorda palju parandada. Vanaisa pole oma tütre sugugi heal arvamusel, sest too on viimasel ajal jooma hakanud, kuid mees arvab ekslikult, et lapsed pole ära võetud, vaid nad viidi haiglasse ja tema tütar on töötuna kirjas ning otsib päevad läbi tööd.

Veidi kummaline on keset seda segadust näha Eesti Entsüklopeedia köiteid, kuid raamatud pole ilmselt pere rahva omad, vaid kuuluvad üürileandjale, keda võlanõudjad parajasti taga otsivad. Võlgade tõttu on korterist välja lülitatud elekter ja gaas.

Ühes nurgas seisavad kokkukäiv lastevanker ja paar kohvrit. "See pere on nagu mustlased, kes rändavad ühest kohast teise," ütles lastekaitseja.

Sotsiaaltöötajad mõistavad selgelt: lapsi ei või sellisesse koju tagasi saata.

Kui te näete või kuulete, et mõne lapsega toimub midagi kahtlast, ning te ei taha või ei julge või ei saa vahele astuda, siis palun helistage lastekaitsele või politseisse. See kõne võib päästa lapse elu.

Ka siis, kui laps kerjab süüa, peab talle saiakese ostmise kõrval kindlasti võimudega ühendust võtma. Kerjamine ei ole normaalne, midagi peab tema peres viga olema. Ka see kõne võib päästa lapse elu.

Selline kõne ei ole midagi halba ega keerulist, te ei pea end tundma pealekaebajana, te võite osutada noore elu päästjaks.

Väga lihtne on teeselda, et me ei näinud mitte midagi.

Selline mittemärkamine on seaduse rikkumine.

Lastekaitseaduse § 59 ütleb selgelt: "(1) Juhul kui saab teatavaks kaitset ja abi vajava lapse olemasolu, on isik kohustatud teatama sellest viivitamatult sotsiaaltalitusele, politseile või mõnele teisele abiandvale organile. (2) Sotsiaaltalitusel on õigus ja kohustus tegutseda kohe, sõltumata kaitset vajava lapse piirkondlikust või muust kuuluvusest."

Me kõik oleme kohustatud ohus lapsi aitama!

TEGELIKULT EI SAA SEDA kohta koduks nimetada. Selle õige nimi on põrgu. See selgub siis, kui lapsed haiglast välja pääsevad ja neile lastekodus kohad leitakse.

Tohtrid panevad lastele eespool mainitud haiguste kõrval veel ühe lakoonilise, kuid tõsise diagnoosi: "Ebaapiisav vanemlik juhendamine ja kontroll."

Lastekodu töötajad arvavad, et on oma elus näinud igasuguseid õudusi, kuid see juhtum ületab nende taluvuspiiri. Esimene kasvataja peab uute kasvandikega vastu vaid kolm vahetust ja ütleb koha üles.

Lapsed on lastekodusse tuues rahutud ja hirmunud.

Beebi Robert nutab tihti. Teda ei tohi hetkekski põrandale panna, sest siis hakkab poiss karjuma nagu ratta peal.

Taavi ei räägi sõnagi, kuigi on juba kaheaastane. Ta karjub ja röögib, ei suuda maha rahuneda. Magab väga rahutult. Kardab meeletult üksindust ja pimedust. Väriseb meesterahvaid nähes. Ei oska potil käia.

Vanim laps Laura pelgab vett. Ta ei tea, kuidas end pesta. Tüdruk ei oska lapse kombel nutta, vaid niuksub või ulub. Aeg-ajalt ta justkui lülitab end maailmast välja - ei kuule ega näe midagi, ärkab tardumusest vaid puudutuse peale.

Kõige hullemas seisus on nelja-aastane Eero. Ta karjub vaheldumisi eesti ja vene keeles (laste vanemad räägivad eesti keelt, kuid emal on vene eesnimi ja tõmmul isal ka venepärane perekonnanimi). Poiss vannub ropult, uriseb ja haugub koera moodi.

►► 10

Tormab kasvatajatele ja teistele lastele kallale ning hammustab neid. Tähelepanu köitmiseks lõhub lelusid. Õhtuti kargab ringi nagu pöörane, tuuseldab mööblit, ronib kappide ja riiulite otsa. Poiss ei oska tualetis käia, vaid käperdab neljakäpukil nurka, tõstab jala üles ja pissib põrandale.

Aeg-ajalt pureb Eero põrandavaipa.

Lastekodus tekib kohutav kahtlus, et laste kasvatajateks polnud vanemad, vaid samas korteris elanud koerad...

Eero püüab piiluda ka teiste laste püksi ja järgneb ilma igasuguse häbita teistele WCsse. Ühel hetkel avastab kasvataja, et Eero üritab väikevennale suuseksi teha.

See tekitab küsimuse, kas ta on näinud pealt vanemate inimeste suguelu ja üritab seda matkida või on keegi poissi seksuaalselt kuritarvitanud.

Ükski lastest ei tea, milleks on mõeldud mänguasjad.

Nad ei tunne õunu, rääkimata teistest puu- ja juurviljadest. Ei oska tarvutada kahvlit ega lusikat.

Eero ei võta sööki inimese moodi pihuga, vaid surub sirgete labakäte vahele ning tõmbab koera kombel suu juurde. Poiss närib toitu tagumiste hammastega nagu koerad konte järvad.

Kaheaastane Taavi surub näo looma moodi otse toidu sisse. Tahab toitu maha visata ja põrandalt süüa.

Erilist vastumeelsust tunnevad lapsed pudru vastu. Nad maitsevad seda alles siis, kui kasvataja näitab ette, et tegemist on söödava kraamiga. Mõõdub üle kuu, kui ühel õhtul loeb kasvataja Laurale muinasjuttu ja tüdruk ütleb talle vaikselt: "Ma võin sulle ka ühe jutu rääkida."

See jutt ajab muidu lahke ja naeruse kasvataja ühekorraga nii nutma kui öökima.

Pisike tüdruk räägib, kuidas ta elas koos vendade ja koertega ühes korteris. Neil puudus gaas, nad ei saanud sooja toitu. Ema ja isa olid mõnikord kaks või kolm päeva järjest kodust ära. Saabusid purjuspäi ja oksendasid põrandale.

Lastel polnud midagi süüa. Nad kannatasid päevade kaupa nälga. Viimases meeletehes lakkusid pisike Robert ja Taavi põrandalt oma ema ja isa okset.

Kasvataja kahtlustab, et seetõttu ei tahagi lapsed putru süüa - nad peavad putru okseks...

KUIGI ROBERTI, Taavi, Eero ja Laura kodu meenutab põrgut, pole nende vanemad paadunud alkohoolikud, rõvedat haisu levitavad prügikollid ega end pidevalt pilve tõmbavad narkomaanid. Nad lihtsalt armastavad kahtlases seltskonnas kärakat võtta. Ema **Olga** (29) lõpetas kutsekooli (väidetavalt müüjana), isa **Vadimil** (34) on keskharidus. Tegemist on täies elujõus inimestega. Kaabakatega, kel puudub kohusetunne ja arusaam laste eest hoolitsemisest.

Lapsetoetused innustavad eluheidikuid lapsi sünnitama. Mida teha?

Vanemapalga ja lastetoetuste mõjul on Eestis sündivus suureneva hakanud. Olga peres toimunu näitab, et sellel süsteemil on ka varjukülg. Toetused innustavad joodikuid, narkomaane ja muid eluheidikuid lapsi tegema, et nende abil raha teenida.

"Sotsiaalrahad on õrn teema, sest kõik neid kiputakse ka kuritarvitama," ütleb Riigikogu liige, viie lapse ema **Liisa-Ly Pakosta** (IRL). Ta räägib, et vanasti reageeris ühiskond sellistele õuduslugudele kohe, sest lapsed olid suur väärtus tulevase tööjõuna ja nad võeti suutmatutelt vanematelt pikema jututa ära. Praegu on aga esimene kord inimkonna ajaloos, kus mitu põlvkonda ei kasva koos ning pole vanavanemaid ega vanavanavanemaid laste kasvatamisel silma peal hoidmas ja õpetust andmas. Kuritarvituste kõrval on ka palju täielikku oskamatusi.

Pakosta meelest oleks üks paremaid võimalusi olukorra parandamiseks luba asendada kahtluste tekkimise korral raha maksmine asjade andmise või teenuste osutamise, olgu nendeks kas või riided ja raamatupoe kinkekaardid. "See on küll sekkumine eraellu, aga lapse huvid on tähtsamad!"

Ka **Andres Võrk** uurimiskeskusest Praxis leiab, et selline süsteem aitaks vältida olukorda, kus lapse toetuseks mõeldud raha ei kasutata lapse hüvanguks.

"Selline süsteem annaks vanematele motivatsiooni end parandada," ütleb Pakosta. "Vanemad peavad tõestama, et nad saavad hakkama. Alles siis hakkaksid nad uuesti raha enda arvele saama."

Paraku pole selline käitumine veel Eestis võimalik.

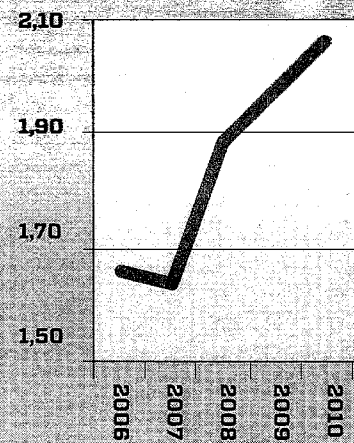
Lapsed on selle paari jaoks hoopis teise väärtusega kui tavalistele eestlastele. Lapsed on neile sissetulekuallikas. Vadim töötab küll aeg-ajalt turul või juurviljalaos, kuid kindla tulu annavad paarile lapsed. Iga laps tähendab lapsetoetust. Lisaks veel iga lapse pealt üksikvanema toetus, sest enne laste äravõtmist polnud neil isa tulu. Kõige krooniks on vanemapalk, sest väike Robert sündis alles jaanuaris 2010.

Kokku "toodavad" lapsed igas kuus 508 eurot ehk ligi 8000 krooni.

See tähendab, et vanemad ei kavatse lapsi niisama ära anda. Nad ei taha kaotada regulaarset sissetulekut.

Üha rohkem väikelapsi vajab abi

Aasta jooksul arvele võetud vanemliku hoolitsuseta ja abi vajanud kuni kahe aasta vanuste laste suhe elussündidesse, protsenti

Allikas: stat.ee

MIS TOIMUB? Mullu sündis Eestis 15 825 last, mida oli kuus protsenti rohkem kui viis aastat varem. Vanematelt ära võetud ja abi vajanud väikelaste arv kasvas samal perioodil 247 pealt 327 peale ehk 32 protsendi võrra. See võib ühest küljest tähendada, et eluheidikud on hakanud rohkem lapsi tegema, teisest küljest aga osutada hoopis lastekaitsete paremale tööle. Või siis esinevad mõlemad variandid korraga.

Vanemliku hoolitsuseta on laps, kelle vanemad on kuulutatud teadmata kadunuks, teovõimetuks; kelle vanematelt on vanema õigused ära võetud või kes on jäänud vanemliku hoolitsuseta mõnel muul põhjusel.

Teine Riigikogu liige **Eiki Nestor** (sotsid) ütleb, et ta surus omal ajal lastetoetuse seadusse sisse punkti, et kohalik omavalitsus võib vajadusel maksta lastetoetusi hoopis vanaema- või onule või mõnele muule inimesele, kui need tegelevad reaalselt laste kasvatamisega. (Kõnealusel loos selliseid hoolitsejaid puudusid.)

Kindlasti aitaks kaasa parem väärtustamine alane harimine, varajase märkamise õpetamine. "Terve Euroopa on hakanud sellele tähelepanu pöörama. Sotsiaaltöötajad, kohtunikud, politseinikud - nad kõik vajavad rohkem koolitust," ütleb Pakosta. "See on kindlasti ka Eesti probleem."

Eesti vajab ka rohkem lastekaitsejaid. Sotsiaalminister **Hanno Pevkur** (Reformierakond) teatas aasta tagasi Riigikogus, et Eestis on üks lastekaitsetöötaja 1400 lapse kohta, kuigi peaks olema üks töötaja 1000 lapse kohta. Vaid 37 protsendil linnadest ja valdadest oli oma lastekaitsetöötaja. Olemasolevad lastekaitsejaid on sageli tööga üle koormatud, neil ei jätku aega ega võhma kõigi abivajajatega tegeleda.

Ja lõpuks peab rahvas muutma oma arusaamu. Pevkur teatas, et lapse füüsilist karistamist aktsepteerib tervelt 47 protsenti Eesti elanikke, täiskasvanu karistamist vaid 6 protsenti. Kas ühiskond vajab selget sõnumit, et kehaline karistamine on lastevastane vägivald ja lapse inimväärikust alandav käitumine, mitte kasvatusmeetod?

Sulev Vadler

Olga ilmub sotsiaaltöötajate juurde nädal pärast laste äravõtmist. Ta nõuab pisikeste tagastamist. Räägib, et otsib paremat eluruumi.

Kui naine kuuleb, et lapsi kohe tagasi ei saa, pöördub ta kohtusse. Teatab, et saab laste kasvatamisega hakkama, ning taotleb tasuta õigusabi.

Laste tagasisaamiseks teeb Olga veel ühe triki. Juristi soovitusel laseb ta Vadimil kiirkorras end kõigi nelja lapse isaks registreerida, kuigi Vadim on vaid beebi Roberti isa. (Ülejäänud laste isad ei tea isegi, et on Olgaga lapse saanud.)

Lastele on üleöö tekkinud isa, tuntud kui onu Vadim. Onu Vadim pais-

tab olevat karmi käega tüüp. Eero lausa ähvardab lastekodu töötajaid onu Vadimiga.

Kuid lapsed kardavad isegi oma ema. Lastekodu kasvataja kuuleb kord, kuidas Laura teatab Eerole, et kui nad lähevad tagasi koju, siis lööb ema nad maha.

Olga loodab, et seoses isaduse tuvastamisega antakse lapsed talle tagasi, sest neil on nüüd teine perekonnanimi. Seda ei juhtu.

OLGAL ON VEEL ÜKS VÕIMALUS: parandada oma käitumist. Ema sõlmib lastekaitse inspektoriga nn tegevuskava lepingu.

Lepingu kontrollimiseks käivad inspektorid uuesti Olga pool. Midagi pole muutunud. Söök puudub, elutoas on kraam pilla-palla. Vaid vanaisa on kolinud teise linna poja juurde elama.

Mõni aeg hiljem trehuvad lastekaitsejaid Olgat teises peres, kus käib parajasti pummelung. Naine kuulub, et ta ei ela enam Vadimiga koos,

Lapsed tähendasid Olgale ja Vadimile kindlat sissetulekut

Lapsed, vanus	Robert (1)	Taavi (2)	Eero (4)	Laura (6)	Kokku
Lapsetoetus, € kuus	57,54	57,54	19,18	19,18	153,44
Üksikvanema lapse toetus, € kuus	19,18	19,18	19,18	19,18	76,72
Vanemahüvitis, € kuus	278,02	—	—	—	278,02
Kõik kokku, € kuus	354,74	76,72	38,36	38,36	508,18

sest toimus tüli ja kaklus. Ta on koguni uurinud, kas saaks isadust tühistada ja lastele endise nime tagasi anda.

Sotsiaalhoolekanne taotleb Olgalt ja Vadimilt vanemaõiguste äravõtmist.

Tavaliselt on sellised kohtuistungid kinnised, kuid seekord laseb kohtunik saali Vadimi ema, et naine näeks, missuguste jäledustega tema poeg on hakkama saanud. Vapustatud vanaema hakkab nutma.

Olga itsitab ja õigustab end. Pole nõus, et lapsed käitusid koera moodi ja ei osanud süüa. Kui tema läheb poodi lastele süüa tooma ja jätab lapsed isa hoolde, ei tähenda see ju ometi, et lapsed jäävad üksi koju!

Olga teatab, et suudab laste eest hoolitseda. Ta eitab alkoholi kuritarvitamist. Räägib, et elab praegu üksi, töö ei käi ja lastetoetust ei saa, isa aitab teda oma pensioni arvelt.

Psühholoog leiab, et Olga on destruktivne isiksus, ei taju alkoholi tarvitamise tagajärgi, ei mõista probleemi olemasolu ega laste igapäevajaduste tähtsust. See ema ei oska olla ema.

Alles siis, kui advokaat Olgale tema teod selgeks teeb, poetab naine paar pisarat ja ütleb, et lastel on lastekodus parem elada.

Vadim kuulutab valeks jutu, et lapsed viibisid okse sees. Mustus tekkis seetõttu, et Olga vend tõi koerad müügiks. Koerad elasid nende korteris umbes pool aastat, kuigi Vadim oli selle vastu.

Jah, ta viskab küll viina, aga mäletab täpselt, mida sel ajal teeb. Olgaga kakles, kui nad purjus olid. Vahepehel läks naine armukadedaks ja ajas teda noaga taga.

Vadim võtab omaks, et ta peksis lapsi, kui nood üleemeelikuks läksid. Peksis rihmaga, kuid õigustab end, et ei virutanud ju kordagi näkku.

Praegu elab Vadim oma ema juures ja elatub juhutöödest.

Ta nõuab kõige pisema lapse endale jätmist, võimaluse korral tahab saada ka kaheaastast Taavit, kes oli veel sündimata, kui ta Olgaga tuttavaks sai.

LAPSI ESINDAV ADVOKAAT (Eesti kohtus määratakse esindaja ka lastele) on üldiselt napi jutuga mees. Seekord esineb ta tavapäraselt pikemalt. Selgitab, et käis lastekodus ja nägi, et lastega on tehtud tublit tööd ja nende seisund on paranenud.

Advokaat lisab, et tema ei ole oma praktikas nii hirmsat juhtumit kunagi näinud ja kohtule laste olukorra kohta esitatud materjalid on öövastavad.

Kohtunik on samuti ema. Talle jääb mulje, et tema ees olevad lapsevanemad ei saa aru, milliste rõvedustega nad hakkama said.

Kohtunik võtab vanematelt hooldeõiguse ja laseb lapsed lastekodusse panna. "See lugu oli öudust äratav," ütleb kohtunik Ekspressile. "Siit oli igasugune inimlikkuse mõõde kadunud. Kujutage ette, et teie lapsel ei ole emalikku või isalikku hoolt. Pole süüa laual. Niimoodi ei tohi! Lapse iseloom kujuneb välja esimesel viiel eluaastal. Meile õpetati ülikoolis, et nalja tõttu

saab kesknärvisüsteem kahjustada. Mis küll neist lastest saab?"

KOHTUNIKKU HUVITAB, miks juhtunu väljatulek nii kaua aega võttis, et lapsed käitusid juba koerte kombel. "Ei saa ju olla, et keegi ei näe!"

Sotsiaaltöötaja ütleb, et Olga ja Vadim on väga liikuva eluviisiga. Kui sotsiaaltöötajad üritasid varem koostööd tegema hakata, kolis pere teise kohta. Tihti ei olnud nende elukohad registreeritud. Nad ei käinud lastega isegi arsti juures. Neile oli raske jälile saada.

Kuid need neli õnnetut last elasid linna sees, mitmekümne korteriga majas!

Lastekaitsete jahmatuseks selgub, et laste viimane elukoht oli politsei huviorbiidis. Naabrid nägid toimunut, manitsesid ühiselt Olgat ja pöördusid korduvalt politseisse. Ühistu viimases avalduses seisab: "Olga jätab tihti lapsi üksi ja hooletusse, lapsed kakavad ja pissivad sissekäigus ja ukse alla. Korteri on tihti kuulda lärmi, toimuvad kaklused ja joomingud.

noorsoopolitseinikele. Prokuratuur algatab kriminaaluurimise seoses laste elu ja tervise ohtu asetamise ning nende kehalise väärkohtlemisega.

PRAEGU ELAVAD LAPSED pere tüüpi lastekodus. Nendega koos elab veel neli last. Laste toad on soojad, puhtad ja täis valgust.

Robert on aasta ja nelja kuu vanune. Ta on kenasti juurde võtnud ja paistab rõõmsameelne. Kuid võõraid mehi pelgab ning põrandale panemine tekitab temas vastumeelsust.

Taavi käib lasteaias. Ta on õppinud lusikaga sööma ja potil käima. Räägib lihtlausestega. Öösel kipub aga endiselt rabelema ja seetõttu on tema asemeks oleva diivani seljatugi keeratud toa poole, et poiss end öösel põrandale ei pööraks.

Laura on muutunud rahulikumaks, ei ärritu enam ruttu, oskab ise riietuda ja pesta. Ta on nutikas. Kasvataja räägib, et kui ta alguses palus tüdrukul tuua salvrätik, ei reageerinud Laura mitte kuidagi. Ta ei teadnud,

rohkelt nõutust, eeskätt teiste laste vanemates. Nad ei mõista poissi, sest nad ei tea tema kurba saatust. Lastekodu töötajad ei tohi sellest neile avameelselt rääkida.

Iga lugeja võib kujutada ette end pisikese lapsena ja asetada mõtetes korterisse, kus puudub valgus ning süüa pole midagi. On vaid koerad, mustus, rõve hais, pimedus ja nälg. Vahepehel peavad ema ja isa võõraste tüüpide seltsis pummelunge, karjuvad ja kraaklevad, ajavad teineteist noaga taga. Niimoodi ööde ning päevade kaupa. Kui kaua te vastu peaksite, enne kui mõistus sassi läheb?

Seda arvestades on ime, et lapsed on niigi heas olukorras. Kahjuks ütleb lastekodu direktor, et suure tõenäosusega tunnistatakse Eero ja Taavi puudega lasteks. Robert oli liiga väike, et asjadest aru saada ning Laura osutus vaimult tugevamaks kui tema vennad.

ÜHEL PÄEVAL HELISTAB Vadim lastekodusse ja teatab juhatajale, et tahab lapsi näha.

"Olgem osavõtlikumad!
Palun ärge tehke end kurdiks
ega tummaks, kui märkate
midagi ebatavalist ja
ebatervet seoses lastega -
andke abivajavast lapsest
lastekaitsele teada!"

Lastekodu juhataja palub Eesti rahvast

Õsiti tulevad autoga erinevad isikud, lärmavad akende all, koputavad akendele. Sellega rikuva Olga ja tema tuttavad naabrite rahu."

"Suvel oli juhtum, et Olga jättis oma väikesed lapsed üksi koju, lapsed käisid aknalaua peal, naabrid olid sunnitud kutsuma politsei. Korteri elavad peale inimeste ka koerad ja kassid. Korteri on väga ebameeldiv koerte ja kasside väljaheidete ning mustuse lõhn. Korter on ebasanitaarses seisundis."

Naabrid tegid mõne kuu jooksul politseile vähemalt kaheksa väljakutses.

Prefektuuri pressiesindaja ütleb, et patrullid viibisid kohal lühikest aega ning korteris valitsenud olukord (segadus, määratud riided) ei andnud põhjust kahtlustada laste väärkohtlemist. Enamik väljakutsesid oli seotud avaliku korra rikkumisega, mida iseloomustasid lärm ja vali muusika. Samuti esines perversivallaga seonduvaid väljakutsesid, aga need toimusid laste osaluseta...

Lõpuks teavitavad tähelepanelikud naabrid lastekaitset, kes edastab info

mida see sõna tähendab. Aga kui kasvataja palus tuua asjad, millega saab tema vanda pühkida, oli tüdruk kohe salvrätikutega platsis.

Sügisel ootab Laurat koolimine. Veel mõned kuud tagasi polnud ta midagi kuulnud tähtedest. Praegu teab ta neist pooli, õpib kirjutama ja joonistama. Eelkoolis tabas tüdruk ära, et kui ta kõiki asju teha ei oska, saab naabrite pealt maha vaadata...

Laura ei niuksu enam koera moodi ega tuleta ema meelde.

Kõige kurvem on Eero olukord. Ta kardab endiselt pimedust ja on varem läbielatu tõttu hüperaktiivne. Öhtuti läheb poiss vahepehel täiesti pööraseks, kargab mööda mööblit ringi. "Me võime neile ainult palderjanitablette anda, muud rahustid on keelatud," ütleb lastekodu juhataja.

Eero ei hammusta enam teisi lapsi ega lastekodu töötajaid, kuid võõraid nähes tuleb aeg-ajalt urisemist ette.

Veel hiljaaegu viskas Eero Taavile saiatüki nurka ja Taavi tõi selle koera kombel hammaste vahel ära.

Eero käib lasteaias, kuid talle ei meeldi seal. Tema käitumine tekitab

Direktriss on noor naine, pisikese lapse ema. Vadimi teod tekitavad temas tülgastust. Ta on mõelnud, et seda koletist kohates ei suuda ta end talitseda ja tormab mehele kätega kallale.

Juhataja suudab siiski viisakaks jääda ning ütleb, et Vadim tohib kohale ilmuda vaid lastekaitse loaga.

Isa huvi on arusaadav: koos lastega kadus regulaarne sissetulek.

"Ühes teises hooldusõiguse asjas ütles üks lapsevanem mulle otse: aga millest me siis elama hakkame?" räägib kohtunik. "Lapsi muretsetakse vaid selle pärast, et ära elada!"

Sellist võimalust peljatakse ka Olga puhul. Ta võib sünnitada viienda lapse, et uuesti emapalgale saada, ning võimalusel pole mingit võimalust teda takistada.

See pole mingi hirmutamise jutt. Olga on suure kondiga priske naine ja kohtuistungil tekib paaril naisel küsimus, kas ta on lapseootel. Kuueaastane Laura räägibki lastekodus, et tita peaks sündima lähiajal. Suure tõenäosusega on jälle üks õrn elu ohus.

* kõik nimed on muudetud

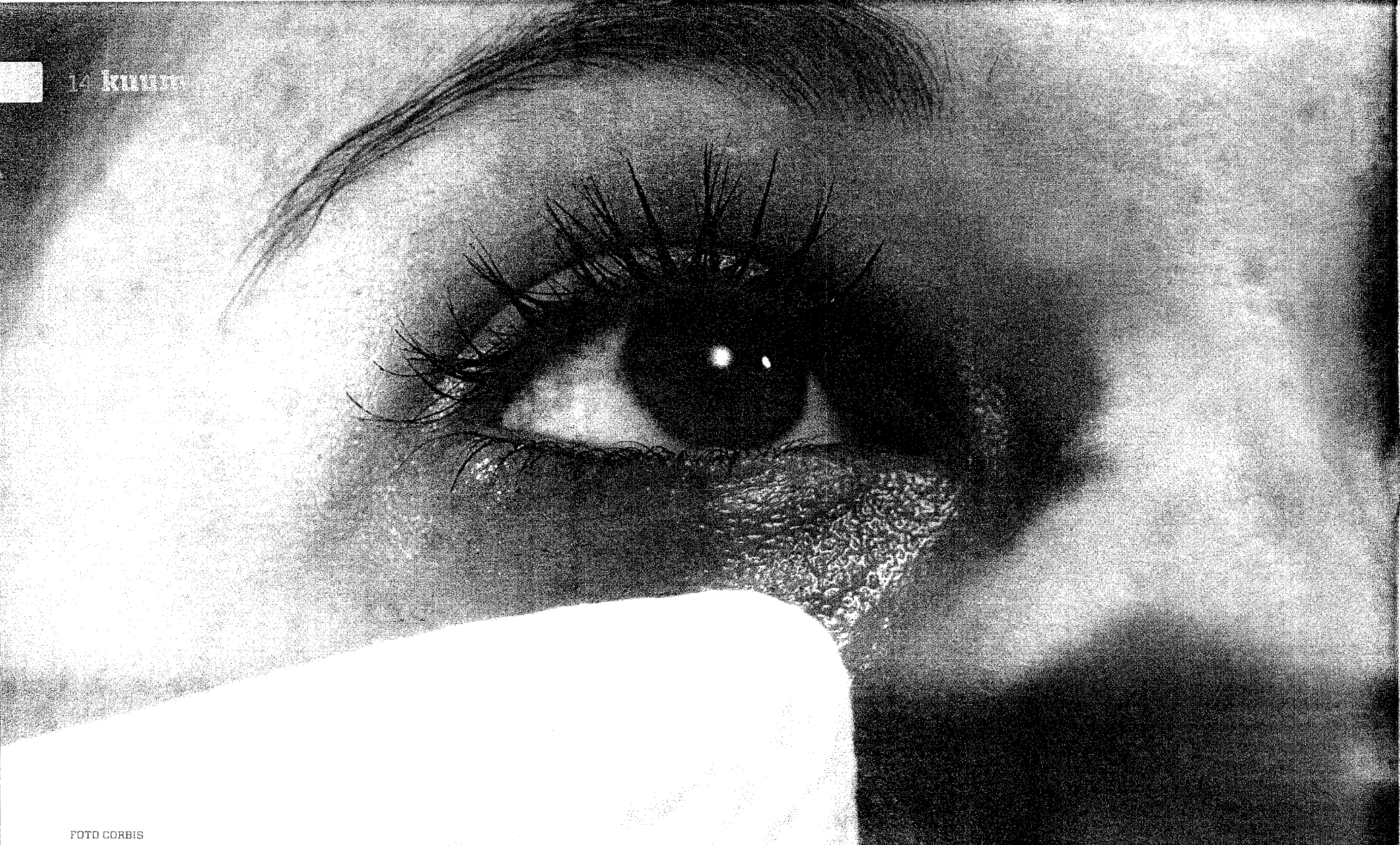

FOTO CORBIS

EESTI VIHATUIM EMA: "Ma tahan oma lapsi tagasi!"

Nelja lastekodusse viidud lapse ema süüdistab juhtunus kadedaid naabreid, lastekaitsjaid ja oma venda, kes elamise prügimäeks muutis.

Sulev Vedler

sulev.vedler@ekspress.ee

Olga (29, nimed on loos muudetud) kannab valget soonik-kampsunit ja musti dressipükse. Ta on lühikest kasvu, tumedate juuste ja leebete silmadega naine.

Tüüpiline noor ema, nagu neid näeme parkides ja suurte majade vahel lapsevankriga jalutamas. Mõni inime-

ne isegi rõõmustaks teda nähes, sest Olga kõht on paisunud just nii palju, et lapsepotus paistab välja.

Kell on kolm päeval. Tundub, et ilm sätib sajule, sest tuul tõuseb ja mõned iilid on kevadiselt tugevad ja jahedad.

Tuul levitab ka Olga suust tõusvat õrna viipalõhna. "Natuke võtsin. Tähistasin sünnipäeva," ütleb ta kavala naeratusena.

OLGA HOIAB PIHUS Ekspressi eelmise nädala loo koopiat. Ta räägib vabalt eesti keelt. Naise vastustest kujuneb välja järgmine sõnavõtt.

"Häbi on jah. Kurb on ka ja kõik... Aga praktiliselt kõik on vale! Ma ei ole lapsi laokile jätnud. Ma käisin arsti juures, lasin massaaži teha, ostsin neile mähkmeid. Külmkapp oli täis.

Majarahvas tahab saada kätte seda korterit, kus ma elan. Tahavad teha siia

poe või ma ei tea mida. Perenaisel (*Olga üürib korterit - S. V.*) oli võlg, teda otsitakse selle pärast taga. Aga ühistu hakkas mind kohe hammustama. Jah, mul on paar arvet maksmata. Maksan need ära, ma hakkam pensioni saama. Tegin endale astma suhtes pensioni.

Ma tean küll, kust puhub tuul. Teisel korrusel elab mees, kes ei suuda naisele last teha, ja nüüd on siis [minu] lapsed kõigis hädades süüdi. Kutsub politsei välja, kui mina magan. Et olivat lärm, aga mina magan!

Kui mind ja lapsi korteris ei olnud, oli vaikus, aga nagu tagasi tulime, hakkas jälle pihta, et lapsed on söömata ja ükski, kõnnivad aknalaua peal. Mis jutt see on? Jutt või asi!

Ma ei vaidle, et siin oli mustus, aga seda ei tekitanud mina, vaid minu vend! Vend käis narkomaanidega ringi.

Enne ei olnud siin mingit bardak-

ki. Nõud olid pestud, põrand oli puhas. Ainult põrandanaelad olid näha, need olid ära taotud. Oleks see minu enda korter, siis oleks ma - *radi boga* - teinud kõike, värvinud ja pannud uue tapeedi.

See bardakk algas sügisel, kui mul olid isa ja vend kodus. Tulen lastega koju, ja ei saa tupp. Helistasin, nad ütlesid, et sõitsid naaberlinna. Oli pensionipäev, nad said raha.

Pärast ei saanud ma koju sisse astuda, kõikjal oli koerahais, sitt. Helistasin **Roberti** (noorim poeg, 1 a) vanaemale, et *tjotja Larissa*, ma ei saa enda juurde tupp, igal pool on sitta. Larissa tuli järgi, viis lapsed ära. Ostsin veel pampereid kaasa, Piltti lastetoitu Robertile.

Lapsed olid peaaegu kaks nädalat vanaema juures. Pärast tõime tagasi. Ja siis tulen koju tagasi, lapsi ei ole. Isa ütleb, et Larissa viis lapsed tagasi. He-

Minu poeg ei ole koletis!

Larissa (nimed on selles loos muudetud) on 55aastane tragi vanaema, kelle neljatoalises korteris elasid mullu sügisel vahetult enne lastekodusse saatmist neli väikelast, kelle tema poeg **Vadim** elukaaslasena pealekäimisel enda omaks tunnistas. Tegelikult on Vadim vaid noorima poisi **Roberti** lihane isa.

Lapsed viibisid Larissa sõnul tema juures kolm nädalat. Novembri esimesel reedel sai nende ema **Olga** raha ja lapsed viidi tagasi teise linna nende päriskodusse. Pühapäeval leidis vanaema lapsed täiesti mustast korterist ("Olkord oli jube") ja tõi enda juurde tagasi. Politsei oli laste vanaema juurde viimiseks nõus. Teisipäeval võttis lastekaitse aga lapsed ära.

Larissa väidab, et lapsed ei olnud näljas ega mustad: "Kohtus ei lastud mul rääkida. [-] Nad käisid ka arsti juures. Doktor laenas veel ükskord 250 krooni, kui oli vaja Tartus arsti juures käia."

Ema ütleb, et tema poeg Vadim pole koletis. "Nad ei võtnud varem viina. Poolteist aastat elasid täiesti korralikult. Mingit laste peksmist ei olnud! **Taavi** käis ringi "issi-issi", hoidis muudkui tema jalast kinni."

Larissa ei oska kuidagi seletada, miks rääkis tema poeg kohtus, et karistas lapsi rihmaga.

Ta tunnustab, et poja pere kolis tõesti korduvalt ja viimasel korral ei teadnud ka vanaema kohe, kuhu nad elama läksid. Ta räägib ka, et Olga ja Vadim ei tegelelud lastega piisavalt, kuid see ei tähenda, et lapsed olid mingid Mowglid.

Larissa on üles kasvatanud viis last ja on valmis saama ka pojapoeg Roberti hooldajaks, võimalusel võtaks enda juurde samuti Taavi. Naine väidab, et lastekaitse takistab teda. "Nad keeldusid poissi mulle andmast, kuigi olen tema vanaema! Nad ei lase isegi lastekodus mind tema juurde. Ütlevad, et ma pole pere liige, et ma olen mitte keegi. Lapse saaksin vaid kohtu otsusega."

Vanaema ei usu, et tema poeg saaks oma lapse tagasi. "Kohtunik ütles, et saate lapsed tagasi siis, kui leiad tööd ja elamispinna! Aga kust leida tänapäeval tööd? Vadim käib küll töö, aga mitteametlikult."

Lastekaitsest ja kohtust veelgi enam sarjab vanaema oma poja endist elukaaslast Olga. "See naine ei teinud süüa, ta ei pesnud põrandat, ei pesnud pesu! Tal on midagi peas viltu. Ta ei ole psüühiliselt tugev. Lõikas endal mitu korda veenid läbi. Kui lapsed ära viidi, siis helistas ja karjus: "Kuidas te võisite nad ära anda!""

Vanaema sõnul elas Olga tõsiselt läbi oma ema varajast surma. Hiljem kasvatas teda isa. Tema vennast sai narkomaan. Ka Olga on joomise pärast trellide taha sattunud.

Vadim jättis Olga maha talvel, kui nägi teda koju tulles teise mehega voodis. "Mida ta muud oleks pidanud tegema?"

Larissa sõnul pole tema poja pere õnnetu lugu midagi erilist. "Meil on pool linna üksikemad, kuigi isad on olemas: selleks, et saada üksikvanema toetusi. Lapsed hulguvad väljas. Ükskord olid kolm last kolm päeva järjest üksikodus, mitte kedagi ei huvitanud!"

Sulev Vedler

listasin, et **tjotja** Larissa, ma ei joo, maksan võlad ära, siis tulen sinu juurde.

Hommikul helistan ja ta ütleb, et lapsi ei ole, sul pole mõtet tulla. Lastekaitseinspektorid ei jätnud isegi väikest Robertit. Riidesse panid, mis ette juhtus, kummikud ja dressid. Robert või **Taavi** (keskmise poeg, 2 a) olnud üldse vaid teki sees.

Läksin lastekaitse, et miks te lapsed ära viisite. Nad ütlesid, et ma joon. Et lapsed on lohakil, mustad.

Aga andke andeks, kui ma saadan nad õue ja nad seal mustaks saavad, siis ei tähenda see ju, et nad on kogu aeg mustad?! Ma pidin üksi nelja lapse eest hoolitsema! Pesu pesema, koristama, süüa tegema. Hea, et isa aitas.

Nad tegid korterist pilte. Ma ütlesin, et vend tegi kogu selle mustuse.

Ütlesin, et lastel on emaga parem. Aga nad ei lubanud lapsi tagasi. Ütleksid mulle, et nii võib jälle juhtuda. Ma ütlesin, et ei või.

Lastekaitsejad võtavad siin täiesti **naglalt** - niimoodi öeldakse: **naglalt** - lapsi ära. Mul üks tuttav jalutas õues ja politsei tuli juurde ja võttis lapse ära.

Emaõigused saan tagasi siis, kui olen poole aastaga tööd leidnud, korteri ära vahetanud. Advokaat ütles, et käi psühholoogi juures, lähed tööle, saad uue korteri, siis saad uuesti proovida. Aga niikaua, kuni sa jala peal ei seisa, lapsi tagasi ei saa.

Muidugi tahan ma neid tagasi. Ma saan nende kasvatamisega hakkama. Ma saan kõigea hakkama.

Õppisin kutsekoolis õmblejaks, aga õmblejana ei ole ma kordagi töötanud. Olin müüja enne **Laura** (tütar, 6 a) sündi. Loodan nüüd müüjana tööd saada. Uue korteri saan ka. Tuttavate kaudu leidsin, see on kolmetoaline, kõik mugavused.

Vadim ütles kohtus, et lastekodus on neil parem. Mina ei olnud nõus: lastel on parem koos ema ja isaga.

Vadim ei lõõnud lapsi mitte ühtegi korda. No korra **Eerot** (vanim poeg, 4 a) löi. Asja eest. Ero võttis noa või midagi sellist. Vadim andis rihmaga vastu peput. Andis asja eest. Ero ise ka ütles, et löi vastu peput. Ma ütlesin Vadimile, et uks on seal, kui sa veel lööd minu lapsi!

Ma ei tea, kust nad koera moodi käitumist võisid õppida [ja miks sellest lastekodus rääkisid]. Muidugi, kui ütled mu lastele, et "oled loll", siis nemad on paid, noogutavad, ütlevadki, et on lollid jah.

Jah, meil oli taksikoer. Vend tõi ka vahepeal neli kutsikat, kaks müüs ära. Üks oli kolmekuune, aga üsna suur, hundikoera moodi, tegelikult oli ta krants. Ero tegi koera haukumist järgi, rohkem nagu narris koera...

Üks mu tuttav rääkis, et seal lastekodus on nii õudne elada! Vanematega on ikka parem.

Minu ema suri siis, kui ma olin üheksa aastat vana. Õde oli siis seitsmene, vend viiene. Me elasime Venemaal Karjalas.

Emal oli astma, ta võttis napsu. Käis tollel päeval vanaema juures, kes oli hullumajas ravil, pärast jõi viis pudelit korvalooli sisse.

Ma pidin hommikul kooli minema, õde tagus mu üles, et emal on midagi viga. Vaatasin, ongi sinine. Katsusin pulssi, ei ole. Jooksin ema tolle aja elukaaslasena juurde, ütlesin, et ema on surnud. Ta ütles, et nalja teed või.

Pärast võttis isa meid enda juurde ja tõi Eestisse. Tema kasvatas meid.

Laura ja Eero ei ole Vadimi omad. Taavi ka mitte - mind vägistati. Ülemus vägistas. Ma töötasin tol ajal Tallinnas baaris.

Ei, ma ei räägi, et olin siis kaine. Mäletan vaid, et ülemus löi mulle pärast vägistamist vastu nägu: "Pane trussikud jalga, lits!"

Pöördusin politseisse küll, aga see asi pandi kinni. Tunnistajaid mul ju ei ole. Millega ma saan tunnustada?

Kas see on aru saada, et nüüd jälle lapse saan? Poiss sünnib. Novembris või oktoobri lõpus.

Ma tahtsin aborti teha, et enne ei sünnita, kui saan lapsed tagasi. Siis oli [raseduse] kaheksas nädal. Aga mul polnud raha, isa ei andnud 50 eurot laenu. Nutsin siis ja mõtlesin, et selle

lapse sünnitan endale. Keegi ei võta teda minult ära!

Ma olen Vadimile öelnud, et see on tema laps, aga ta ei usu.

Mul on natuke piinlik rääkida, miks

me lahku läksime. Vadim tuli koju ja nägi mind voodis teise mehega. Mina olin riides, tema aga paljas. Aga Vadim ei saa aru, ei taha uskuda, et meie vahel ei olnud midagi.

Ma ei ajanud Vadimi noaga taga... Ajasin küll, aga see ei olnud nuga. See oli mikseri ots!

Teised elavad samamoodi, riid on majas, kaklevad. Mu õde ütleb ka, et kui peres tüli ei ole, siis ei ole see armastus.

Ma ei anna pisikest Robertit kunagi Vadimile ära! Kui tahab, siis jalutagu temaga, ostku asju, aga seda äraandmist ei juhtu! Mina olen ema. Aga ma kardan, et nad annavad lastekodus lapsed eraldi peredesse.

Aprillis käisin lastekaitse. Õeldi, et pean enne taotluse tegema ja paberi saama, siis näen lapsi. Saingi paberi ja vastus oli EI! Õeldi, et mind laste juurde ei lubata. Et selline on **zakon**. Ütlesin, et esimest korda kuulen."

OLGA KÜSIB MINU KÄEST, kas nägin lastekodus tema lapsi. Tal valguvad silmad pisaraid täis.

Ütlen, et kohtusin vaid kõige nooremaga. Robert oli kosunud, tatsas teise pisipõnniga laste "aedikus" ringi, paistis olevat rõõmus.

Aga teised? Neid ma ei näinud, nad olid lasteaias.

Nüüd Olga juba nutab. "Ma tahan neid tagasi! Aga kui minust niimoodi räägitakse, siis ei ole mul mingit võimalust neid tagasi saada!"

Tahtsin aborti teha, et enne ei sünnita, kui saan lapsed tagasi. Aga mul polnud raha, isa ei andnud 50 eurot laenu.

Kõik ei oskagi armastada

• Räpasest kodust ära viidud ja koera kombel käitunud laste juhtum on jõudnud eituse faasi. Laste vanaema väidab, et lapsed ei olnud näljas, mustad ega inimlike kommeteta: "Nad ei olnud mingid Mowglid!" Samas tunnustab ta, et "nendega ei tegeldud".

• Laste varasem arst **Kaja Sui** teatas Postimehes, et kaks aastat tagasi olid lapsed normaalselt arenenud ja hooldatud.

• Samas ütleb kohtumääruses toodud väljavõtte lastekodu ettekandest selgelt: "Lapsed olid väga märdunud ja aastaajale mittevastavalt riides. Lapsed ei osanud süüa, ei tundnud toite, ei teadnud ega söönud puu- ja juurvilju. Rääkimise asemel **Laura** ja **Eero** karjusid teineteise võidu, kõne oli eesti ja vene keele segu, ohtrasti oli ähvardavaid ja ebatsensuurseid sõnu. [-] Laural oli eraldatult koera emotsioonide matkimine - ei nutnud, vaid niuksus või ulus koera moodi. Lapsed sõid kodus koertega ühest kausist. [-] Eero ei osanud ennast väljendada, urises, haukus koera moodi, roomas põlvili ning võis teistele hammustades kallale hüpata, oli agressiivne nii kõnes kui tegudes. Laps käis koera kombel nurka pissimas. [-] **Taavi** ei osanud süüa, söi ainult lutipudelist, ei suutnud lusikat käes hoida, söi koera moodi kausist otse suuga. [-] **Robert** oli rahutu, seitsmekuusena ei osanud istuda, roomata, väljanägemiselt D-vitamiini vaegusega. Laps lutipudelit ise hoida ei suutnud." Jne.

• Asjaga tegelelud kohtunik ütles Ekspressile, et koera moodi käitumine ei saanud välja kujuneda ühe päeva või ühe nädalaga, see pidi võtma kauem aega.

• Tallinna Perekeskuse psühholoogi **Tiiu Merese** sõnul ei suuda kõik vanemad lähedussuhet luua: "Kui lapsele lähim olevus on koer, siis hakkab ta käituma koera kombel. Kui vanematel ei ole vanemlikku olemust, siis trügib laps koera külje alla." Lähedane suhe koertega võib tekkida ka täiesti puhtas korteris - oluline on vaid inimliku hoole puudumine.

• Psühhiaater **Piret Viisnapuu-Bernadi** sõnul leidub kahjuks inimesi, kes biooloogiliselt saavad küll lapsevanemaks, aga vastutustundlikku kiindumussuhet luua ei suuda.

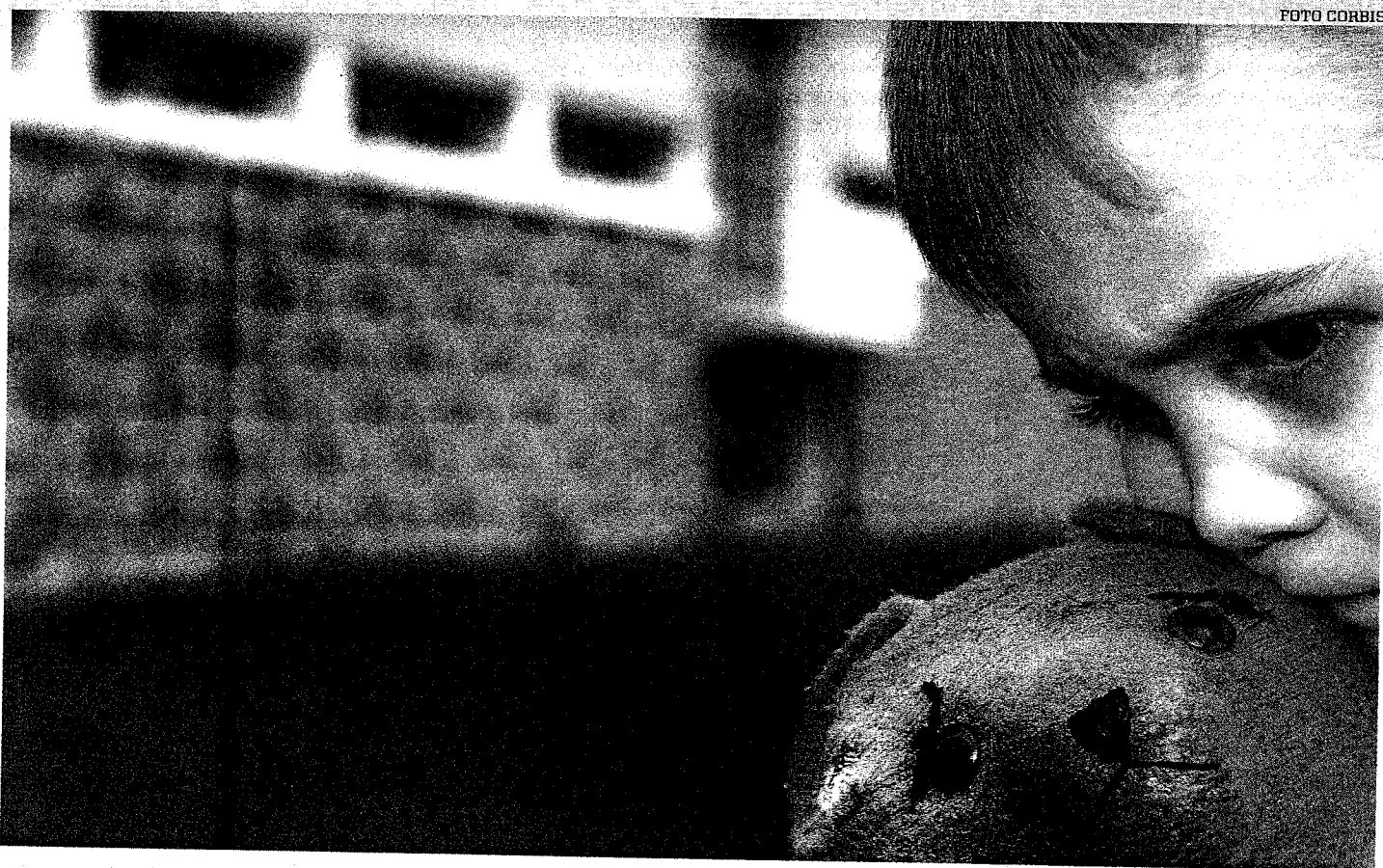
• Et korter oli laste äravõtmise ajal ja ka hiljem täielikult lagastatud, tunnustavad kõik asjaosalised.

Sulev Vedler

Sulev Vedler Silmad pärani kinni

FOTO CORBIS

li vaid aja küsimus, millal selline lugu välja tuleb, ütleb psühholoog **Tiiu Meres** Eesti Ekspressis ilmunud loo kohta lastest, kes käitusid koerte kombel ja kelle kodu oli lagastatud.

Kui Eesti tahab olla tüüpiline Euroopa riik, peame arvestama, et ka meil toimuvad või võivad toimuda samasugused sündmused nagu teistes maades. On mõtetu loota, et jõhkrad pedofiilid elavad üksnes Austrias ja Belgias ning lapsi pannakse radiaatori külge ketti vaid Venemaa kolgastes.

Tallinnas leiti kümnekond aastat tagasi isa, kes peksis lapsi. Poeg ütles, et ta ei taha kodus olla, sest isa "on kuri ja on teda radiaatori külge kinni pannud. [-] Tütar oli must, haisev ja täitanud." Mõlemad lapsed rääkisid, et isa kasutas neid seksuaalselt ära.

Lastekaitsjad on näinud hulga hullemaid juhtumeid kui möödunud nädala Ekspressis ilmunu, aga need ei läinud suure kella külge. Tavalised eestlased ei taha isegi mõelda lastest, kes elavad koos asotsiaalide ja narkomaanidega.

Narvas leiti alkoholimürgitusega kahekuune imik. Samas peres oli veel neli last. Ema ja isa peksid neid rihmaga, rusikatega, jalgadega.

Tallinnas viidi vastsündinud tüdruk narkovõrutusravile, sest tema ema tarvitas raseduse ajal uimasteid.

Harjumaal põles aastaid tagasi majja sisse suurpere neli last. Ülejäänud kaheksast olid seitse puudega. Ema püüdis ainsat tervet last auto alla lükata - tõenäoliselt pidas ema teda muidusööjaks ja lootis saada puudega lapse hoolitsemise raha või vähemalt matusetootust. Laps pääses, sest lükkamist juhtus nägema üks jalgrattur...

Minu arust ei tasu nn Mowgli-juhtumist nõuda politseinike ega sotsiaaltöötajate skalpe. Jubedaid lugusid on täis pool Eestit ja hea tahtmise korral saaks peaaegu kõik lastekaitsjad liistule tõmmata. Oluline on, et me suudaksime uusi juhtumeid vältida, varakult jaole pääseda.

Nende nelja lapsega tegeles kogenud ja hingega sotsiaaltöötaja.

Agas armastusest ja hoolest ei piisa. Sotsiaaltöötajatel peavad olema ka raudsed närvid, sest press on meeletu. Kõige hullemalt survestavad neid lapsevanemad.

Ida-Virumaal olid sotsiaaltöötajad juba lahkumas ühest suvilast (kõik oli suitsunenud, kedagi kodus ei olnud, uks oli lahti), kui järsku hakkas kaltsuhunnik liikuma ja selle alt leiti beebi, kes oli täitanud ja normaalkaalust kolmandiku võrra kergem. Kaks aastat hiljem leiti samast kohast joodikute seltsist tema noorem õde, kes kaalus kaheksa kuu vanusena neli kilo. Tal oli seljas vaid väike särk, kuigi tuba oli kütmata ja külm.

Emal jätkus jultumust teatada, et "alkoholi ta pidevalt ei tarvita. Nad käivad küll vahel kodust ära, kuid ta teab, et kõrval on naabrid. Ka vaatab vanem poeg väiksemate järgi. Alati oli lastele jäetud süüa. Lastekodus on lapsed muutunud halvemuse poole, nad on seal pidevalt haiged."

Muidugi on väga raske hinnata, kas lap-

si tasub vanematest lahutada. Sotsiaaltöötajad ja kohtunikud juhivad selliseid otsuseid tehes palju oma sisetundest ja kogemustest, kuid on olemas ka mõned moodsad meetodid.

Tallinna Lastehaiglas väikelaste psühhiaatria osakonnas võetakse lapse ja vanema suhtlus videolindile ning nendega tehakse põhjalik intervjuu, mis läheb hiljem detailse analüüsi alla. "Haiglas kasutame neid hindamismeetodeid terapeutilisel eesmärgil," räägib psühhiaater **Piret Visnapuu-Bernádt**, "kuid mujal maailmas kasutatakse neid sageli ka sotsiaaltöös. Lastekaitsetöös objektiivse uurimisvahendina, mis aitab hinnata ja ka prognoosida, kas raskustesse sattunud vanemad saavad laste hooldamise ja kasvatamisega iseseisvalt hakkama. Olenevalt ilmsiks tulnud häirest saab otsustada, kas vanem vajab näiteks tugiisikut, kellelt õppida turvalises suhtes olemist, või peetakse vajalikuks lapsed kasuperesse suunata."

Sotsiaaltöötajate üks suuremaid muresid on puudulik aadressregister. Sageli üürivad probleempered elamispiinda "mustalt", nad ei ole end kuskil registreerinud. Püüdke siis neile jälle saada!

Seetõttu on väga tänuväärne perearstide seltsi idee, et need vanemad, kes oma lapsi terisekontrolli ei too, peaksid lastetoetustest ilma jääma.

Teise asjaliku idee pakkusid Ekspressi veergudel **Liisa Pakosta** ja **Andres Võrk**: probleemide puhul tuleks lastetoetuste rahas väljamaksmine asendada asjade andmise ja/või teenuste osutamise. See motiveerib peresid end parandama, sest raha saaksid nad uuesti alles siis, kui olukord paraneb.

Alati tasub ära harimine: nii sotsiaaltöota-

jate, politseinike kui kogu ühiskonna õpetamine. Kuid küsimus on, kuidas õpetada. Mai keskel Jõhvis toimunud seminaril "Varjane märkamine" räägiti, et tüüpiline lastekaitsetöötaja on 40aastane hästi haritud naine. Pikim staaž on 17 aastat. Väikseim arv lapsi ühe inspektori kohta oli 220 ja suurim 3600. See on huvitav statistika, kuid hoopis paremini mõjuks, kui edukas sotsiaaltöötaja õpetaks kolleegidele, kuidas ta lahendas ühe või teise probleemi.

Muresid on selles valdkonnas rohkelt. Kuidas aidata inimesi, kes ei taha aitamist? Kingid näiteks lastele magamiseks nari ja nad lõhuvad voodi laiali.

Või kuidas kaitsta veel sündimata last? Ida-Virumaal ei lase üks uimasteid pruukiv ja HIV-positiivne rase naine end ravida. Seetõttu on võimalus, et lapski nakatub.

Sundravile naist saata ei saa, sest Eestis võib jõuga haiglasse pista vaid lahtise tuberkuloosi ja vaimuhaiguste puhul.

On olemas eestkoste seadmine enne lapse sündi, kuid see kehtib vaid juhul, kui sünnitaja on koomas või muidu teovõimetu. Narkomaan on aga vägagi teovõimeline...

Rasedat saab sotsiaaltöötaja ainult jälgida. Sekkuda saab ta alles siis, kui ema on sünnitanud ja haiglast lahkunud.

Kurb on, et ühtegi neist probleemidest ei tõstatanud ega pakkunud ühelegi neist la-

hendust ministriumide ega maavalitsuste ametnikud. Neid huvitavad arengukavad ja memode täitmine. Hingega lastekaitsja eelstab valiku korral paberitele laste aitamist.

Lugu "Otse põrgust" ette valmistades ja pärast selle ilmumist sain teada kümnetest kurbadest ja julmadest lugudest. Nii julmadest, et ma ei osanud isegi nutta. Kõige enam mõjusid mulle aga hoopis lood laste unistustest ja nende purunemisest.

Ühes joodikute peres elas neli last. Kui isa ühe joomakaaslase maha löi ja vangki pandi, kolis ema minema. Ta käis küll aeg-ajalt lapsi "vaatamas", tõi neile vahel toiduaineid, kuid igapäevane elu oli vanima, 14aastase tütre õul.

Lapsed hoidsid väga kokku. Nad elasid kindlas veendumuses, et isa võtab nad vabanes end juurde. Aga isa ei tundnud nende vastu mingit huvi. Lõpuks teatasid lapsed, et nad soovivad oma vanematest lahti öelda ega taha suureks kasvades nende eest hoolitseda.

Tallinnas leiti ühest räpasest kööktööst nelja-aastane tüdruk. See maja oli narkomaanide ja endiste vangide pesa.

Laps ei tundnud värve, ei osanud joonistada ega värvida. Keegi polnud talle muinasjutte lugenud. Lastelaulud olid talle suureks üllatuseks. Tal ei olnud mänguasju.

Aga tal oli suur vajadus kiindumussuhte järele: tüdruk uskus kindlalt, et ema ehitab uut kodu ja seepärast ta ei saagi külla tulla. Kui kodu valmis saab, siis läheb ta koju, ema teeb süüa ja tema mängib uute mänguasjadega...

Ma tahtnuks nii väga, et tema unistus täitunuks. Igal lapsel on õigus unistada ja meiesuguste täiskasvanute ülesanne on need unistused võimaluse korral teoks teha.

Eestit raputanud juhtumid nelja väikelapsega oli ka positiivne pool: see pani meid arutama, kuidas ühiskonda parandada.

Lapsed elasid koert

Mis neist saanud o

Eesti Ekspress kirjutas kevadel neljast õudsetes oludes virelnud väikelapsest. Sügisel sündis neile öde, kes on samuti lastekodus varjul.

Sulev Vedler

sulev.vedler@ekspress.ee

November 2011. Ühes Eesti kohalikus omavalitsuses õnnitlevad ametnikud hiljuti sünnitanud naise ning annavad neile üle 64 euro (vanas rahas 1000 krooni) suurused sünnitoetused ja pisikesed kingitused.

Fotograaf klõpsib rõõmsatest emadest pilte teha.

Imetluse pälvib sõstrasilmne brünett **Olga*** (29), kes sünnitas juba viienda lapse. Ta räägib, et kõige vanem tütar läks sel sügisel esimesse klassi.

Olga puhul on tegemist juhtumiga, kus elu osutub taas kord ootamatumaks kui ükski väljamõeldud steenaarium.

Naine pole septembris kooliteed alustanud **Laurat** ega tema kolme venna näinud juba aasta aega. Ta ei tea, et tütrel läheb koolis hästi - selsamal tüdrukul, kes mullu sügisel ei tundnud veel tähti, veerimisest või lugemisest rääkimata.

Olga oli peategelane Eesti Ekspressi kevadises loos "Otse põrgust", mis vapustas tervet riiki. Lastekaitsjad leidsid kortermajast neli nälginud väikelast, kes elasid koos koertega. Nad söid loomadega samast kausist, haukusid võõraste peale ning nutmise asemel niutsusid ja ulgusid.

JUUNIS ILMUNUD JÄTKULOOS rääkis Olga suust tõusva õrna viinalõhna saatel, et talle sünnib sügisel veel üks laps: "Tahtsin aborti teha. Aga mul polnud raha, isa ei andnud 50 eurot. Nutsin ja mõtlesin, et selle lapse sünnitan endale. Keegi ei võta teda ära!"

Läheb aga teisiti.

Pisike **Annabel** sünnib oktoobri keskel. Tütar saab vajalikud kaitsesüstid ning Olga viib beebi koju (ta kolis lapseootamise ajal kolmetoalisse möbleeritud üürikorterisse). Sotsiaaltöötajad kontrollivad kodu. Toad on puhtad ja korras, vaid kusehais levib õhus, sest samas korteris elav vanaisa laseb alla.

Olgale tähendab lapse sünd ka uut rahaallikat. Seni oli tema ametlik sisetulek vaid astma tõttu välja kirjutatud napp töövõimetuspension.

Tütrel sünd lubab taotleda emapalka (278 eurot kuus), lapsetoetust (57 eurot kuus) ja üksikvanema toetust (19 eurot kuus). Kokku 355 eurot kuus.

Raha tähendab aga pidu.

28. novembri hommikul saab politsei väljakutse, et ühes kortermajas viibib purjus inimeste keskel imik. Korrakaitsjad kutsuvad kohale sotsiaaltöötajad. Nood leiavadki riidehunnikust pisikese tüdruku, kes algul ei liiguta end ning on kehast kange nagu pulk.

Pisikese Annabeli lihased on liiga pinges, ta on krampide äärel. Lisaks tuvastab arst beebil kesknärvisüsteemi rikke. See avaldub mõnel lapsel näiteks kehva edasijõudmisena mõnes õppeaines, teine on aga abitu ja liikumatu nagu juurvili. Annabeli puhul väljendub viga seni õnneks vaid kõõrdsilmsuses.

Purjus Olga pole tütre äraviimisega nõus. Ta kargab sotsiaaltöötajale kallale. Politseinikud peavad naist jõuga tagasi hoidma.

Ka nädal aega hiljem, kui lastekodu juhataja tuleb haiglasse, et beebi esmase õiguskaitse korras minema viia, surub Olga lapse vastu rindu ja pole nõus temast loobuma. Alles kohutumääruse nägemine muudab tema meelt.

"Tavaliselt teevad mind sellised emast lahutamise lood hellaks, aga siin ei pilkunud silm hetkekski," ütleb lastekodu juhataja.

ON DETSEMBRI KESKPAIK, jõulude ni jääb veidi üle nädala. Vihma kalab nagu ämbrist ja taevast katavad nii sünged pilved, et keskpäevane valgus tundub väikse imena. Ükski laps ei mängi sellise ilmaga õues.

Seitsmeaastane **Laura** istubki lastekodu sooja elutoas nurgadiivanil ja särab nagu muinasjuturaamatust

välja astunud ingel. Tumedad kaelani juuksed, veidi kahvatu pale (lastekodus liigub parajasti viirus, mitmed lapsed põevad nohu ja köha), valge kleidike, lillad sokid. Vaid inglitiivad on puudu. Küll aga helgib keset tüdruku laupa pisike kleeps, mis muudab ta veelgi kaunimaks ja ebamaisemaks. Muidugi on ta uje ja võõristav.

on?

KURVA SAAGA ALGUS: Eesti Ekspress avaldas esimese loo nelja lapse jubedast elust 26. mail.

UNISTUS PRINTESSIST: Seitsmeaastane Laura tahab suureks kasvades saada kunstnikuks. See on üks tema töödest.

Laura tundub olevat igati vikis noor preili. Ta saab koolis kenasti hakkama, ei tõmbu enam endasse nagu aasta tagasi ning ei karda isegi pesemist. Varem karjus ta pessu minnes: "Appi, tapetakse!"

"Naised ongi tugevama vaimu ja närvikavaga," kiidab lastekodu juhataja.

EKSPRESSI KEVADISE LOO ilmudes nõuab ühiskond valjuhäälselt süüdlaste karistamist. Kevade esimesel poolel peamiselt loomade kehvale elutingimustele keskendunud meedia avastab ühekorraga, et lapsed on veelgi tähtsamad. Ajalehed tulistavad üksteise võidu välja lugusid lastega seotud jubedustest, nagu oleksid alanud mitteametlikud meistrivõistlused võikuste paljastamises.

Vähemalt korra tõuseb Eesti Ekspressi artiklitest Laurale ja tema vendadele ka otsest kasu. Lastekodu juhataja tahab saata kolme vanemat last Tartusse psüühikauuringutele. Järjekorrad on aga väga pikad. Juhataja võtab südame rindu, helistab doktorihärrale ja ütleb, et tegemist on "nende" lastega.

Nad võetakse vastu kiirkorras.

Uuringud teeb oma ala parim spets. Ta tuvastab lastel ägeda stressireaktsiooni ja soovib vältida nende kokkusaamist stressi allika ehk emaga.

Siin aga peitub konks. Kohus võttis emalt laste kasvatamise, aga mitte nendega suhtlemise õiguse. Lastekodu juhataja peab suhtlemisõiguse äravõtmiseks esitama avalduse kohalikule omavalitsusele, kes omakorda pöördub kohtusse. See protsess seisab alles ees.

Emma helistab aeg-ajalt lastekodusse, et tahab kangesti lastega kohtuda, kuid pole aasta jooksul kohale sõitnud. Lastekodu juhataja meelest on see arsti soovitus arvestades ainult head teinud: "Emma võiks kohtuda vaid pisikesse Annabeli ja noorima poja **Robertiga**, kes on nii väike, et ei mäleta juhtunut. Ta ei saa neile stressi tekitada."

TEISED LAPSED PEALE LAURA teevad parajasti lõunauinakut. Pisike Annabel

tudub teki sisse mähituna, käed imiku kombel üle pea.

Kõrvaltoast kostab valju nuttu. Kolmeseks saanud **Taavi** ärkab üles ja pistab tõinama. Tumedasilme poiss istub kasvataja süles (kallistamisest ei tüdine ta kunagi) ja paneb parajasti maikat selga, kui Lauraga tuppa astume.

Ta on parajalt pontsakas ja tundub uskumatu, et mullu sügisel ei püsinud ta nõrkuse tõttu hästi jalul.

Taavi luustik on aga endiselt nõrk ning tal puuduvad peaaegu kõik hambad. Ta oli enne lastekodusse sattumist nii kehvalt toitunud, et organismis puudus kaltsium ja piimahambad lagunesid üksteise järel ära. Neid ei saanud parandada.

Taavi jätab jonnini ning lehvitab õndsana näoga, nagu oleks äsja ihuüksi moosipurgile põhja peale teinud. Kuigi juba kolmeaastane, oskab ta öelda vaid üksikuid sõnu: näiteks "auto" ja teiste laste nimesid. Kui poiss tahab vett juua, siis jookseb kraani juurde ja näitab. Kõneoskuse puudumise tõttu ei saanud ta minna edasi lasteaeda, vaid jäi söimerühma.

Noorem vend Robert on kosunud kõige jõudsamalt. Aasta tagasi ei jõudnud ta lutipudelitki hoida. Praegu tatsab ta ringi, saab jutust aru ja õpib rääkima. Poisil paistab olevat suur süda - juhataja räägib heldimusega, kuidas Robert pisikest titat nähes teda õrnalt kallistas. Kui poiss saab koha, hakkab ta käima lastesõimes.

KÕIGE KEHVEMAS SEISUS on viieaastane **Eero**. Praegu uriseb ta koera moodi väga harva, kuid hüper-

aktiivsena paigal ei püsi. Uhiuus teler kinnitati just tema tõttu kõrgele seinale.

Varem loopis Eero Laura õpikuid ja rebis vihikuid katki, kuid on praeguseks veidi rahunenud ja tahab õe kõrvalt õppida. Aga ta on liialt püsiv.

Poisile meeldib väga koristamine. Ta on vabatahtlikult valmis pörandat pesema ja juhataja sõnul tõmbaks ka lae lapiga üle, kui vaid sinnani ulatuks.

Eero ei tohi võtta rahusteid, sest

Tüdruk ei karda enam pesemist. Varem karjus ta pessu minnes: "Appi, tapetakse!"

Aga ma toon mänguasja, mis võib vastupandamatult kõiki väikseid tüdrukuid üle ilma. Interaktiivne karvane oravake, mis ninale vajutades vilistab, piiksub ja teeb muid nunnusid häält, mida sõnadega raske edastada.

Laura annab vastu punases paberis kommi.

Ka lastekodudes käivad päkapi-

kud. Seina küljes nõõril ripuvad ilusasti rivis sinised sokid, igaühel ühe lapse nime esitäh. Kokku elab selles peres kaheksa last.

Üsna pea poeb Laura uue leluga mulle külje alla. Ütleb, et talle meeldib joonistada ja et suureks kasvades tahab ta saada kunstnikuks. Tüdruk räägib vaikselt ja veidi kangelt.

13

tarvitab rohtusid ühe teise haiguse vastu. Õnneks on ka nood kerge rahustava toimega.

Eero kommete tõttu asub pere külmkapp väljaspool korterit, sest poiss käis seal "soomust tegemas". Puukis end kõrimulguni täis ja kui rohkem ei mahtunud, oksendas põrandale ning vitsutas edasi. Ja kui enam tõesti rohkem süüa ei jõudnud, peitis toitu oma voodiriiete vahele ja voodi alla. Nagu koer, kes matab konte mustadeks päevadeks.

Eero tekitas parasjagu segadust ka lasteaias, sest käitus omamoodi, lõhkus ja laamendas, haukus ja urises. Teised lapsed ei tahtnud temaga mängida. Praeguseks on lapsed temaga juba harjunud ning poiss kiindus ühe lasteaiakaaslase vanemasse. Toda ema nähes hõikab Eero "Emme tuli!", tormab naise juurde, kallistab ja annab muski ning tõttab püsimatult tulekeelena edasi.

VÄLJAS ON JUBA PIME nagu süda-öösel, kui jõuan linna, kus asus laste kodu enne lastekodusse viimist.

Südametunnistus käsib mul minna sealse sotsiaaltöötajate juhi juurde, kes on hästi kena ja tubli daam. Ta peidab oma kätt, üks näpp on kinni seotud - see sai tõsiselt muljuda Olgaga rabeledes.

See naine ega tema kolleegid ei pea kinni ametlikust töö- ja puhkeajast, vaid käivad kahtlasi peresid pidi siis, kui on emapalga või pensionimaksimise päevad. Just siis algavad kõige karmimad pummelungid ja laste elud satuvad ohtu. Lastekaitse tulevad kohale nii varahommikul kui hilisõhtul.

Mul pole selle naise ees seista sugugi kerge, sest ta ennustas juba enne Ekspressi loo ilmumist nõiajahil algust. Väga lihtne oli ju nõuda sotsiaaltöötajate tuleriidale saatmist. Kus olid nende silmad? Lapsed ei omandanud ju koerte kombed ühe päevaga!

Sotsiaalministeerium tegigi järelepärimise. Maavalitsus kutsus kokku ümarlaua, et eri linnadest ja valdadest saabunud sotsiaaltöötajate abiga kaardistada, mis ja miks selle õnnetu pere puhul viltu läks.

Tegelikult on asi lihtne. Olga vaheatab tihti elukohti, elab üürikorterites, sisse end ei registreeri ning sünnitab muudkui lapsi juurde.

Kui sotsiaaltöötajad sellise raske pere isegi üles leiavad, ei pruugi kodukülastused kohe tulemust anda, sest lapsed on tavaliselt häbelikud ja peidavad end külaliste eest.

Ümarlaval tunduski, et patuoinaks tehakse kõnealune daam, kelle juhtimisel pisikesed lastekodusse toimetati. Koosolekul viibinud maavalitsu-

se sotsiaaltöötajate juhataja kuulas toimuvat vaikelt, kuni laksatas ühel hetkel käega lauale: "Nii, süüdlasi me siin ei otsi!"

Ta kordab Ekspressilegi, et ümarlaua ülesanne polnud otsida süüdlasi.

Sotsiaaltöötajad on pideva tule all. Neid süüdistatakse, kui nad mitte midagi ei tee, aga ka siis, kui nad midagi ette võtavad.

Üks eriti kurb lugu

November 2010

■ Sotsiaaltöötajad viivad varjupaika, sealt haiglasse ning lõpuks lastekodusse Laura (6) ja tema kolm venda: Eero (4), Taavi (sai 2) ja Roberti (alla aasta).

■ Laste kodu on lagane. Põrandat katavad koerte väljaheidet, nende sees vedelevad laste riided. Elamine on pillapalla, täis roiskuvat toitu ja musti nõusid.

■ Ema Olga ilmub sotsiaaltöötajate juurde lapsi tagasi nõudma alles nädal pärast nende äraviimist.

Detsember 2010

■ Lastekodu töötajad avastavad, et Laura ei nuta, vaid niuksub või ulub koera moodi. Vanim poiss Eero haugub koera moodi nurka ja ei oska süüa. Keskmise vend Taavi kardab meeleletult üksindust ja pimedust. Ei mõista potil käimise vajadust. Beebi Robert on rahutu, kardab mehi ja põrandal olemist.

■ Kasvatajad kahtlustavad, et lapsi kasvatavad vanemate asemel nende kodus elanud koerad.

■ Ema kirjutab lapsed oma endise elukaaslase Vadimi nimele, kes on vaid noorima poja isa.

Veebruar 2011

■ Kasvataja ei mõista, miks lapsed ei taha süüa putru.

■ Ühel õhtul räägib Laura, et ema ja isa olid mõnikord kaks või kolm päeva järjest kodust ära. Saabusid purjuspäi ja oksendasid põrandale. Lastel polnud aga midagi süüa. Viimases meeleheites lakkusid pisemad lapsed põrandalt okset.

■ Kasvataja mõistab, et lapsed peavad putru okseks...

Märts 2011

■ Kohus võtab emalt ja isalt vanemlikud õigused.

■ Lapsi psindanud kogenud advokaat teatab, et pole oma praktikas nii hirmsat juhtumit näinud.

■ Ema Olga ei nõustu väitega, et lapsed käitusid koera moodi ega osanud süüa.

■ Vadim tunnistab, et on lapsi rihmaga karistanud, kui nood üleemeelikuks läksid.

■ Politsei alustab kriminaalmenetlust seoses laste kehalise väärkohtlemisega.

Mai 2011

■ Eesti Ekspress avaldab loo "Otse põrgust".

■ Vadimi ema teatab, et olukord polnud sugugi nii hull nagu lehes kirjas. "Need lapsed pole mingid Mowglid," teatab ta. "Nad polnud näljas!"

Juuni 2011

■ Eesti Ekspress avaldab loo "Eesti kõige vihatum ema: "Ma tahan oma lapsi tagasi!"". Olga süüdistab juhtunud kadedaid naabreid, lastekaitsejaid ja oma venda, kes elamise prügimäeks muutis. Muuhulgas räägib ta oma raskest lapsepõlvest ja vägistamisest.

■ Maavalitsuses toimub ümarlaud, kus arutatakse, mis läks selle pere eest hoolitsemisel viltu.

September 2011

■ Laura läheb esimesse klassi.

Oktoober 2011

■ Politsei käib lastekodus ja küsitleb Laurat.

■ Olgal sünnib viies laps Annabel. Ta saab õiguse nõuda emapalka, lastetootust ja üksikvanema tasu.

November 2011

■ Olga saab sünnitoetust.

■ Pisike Annabel võetakse purjus ema käest ära.

Detsember 2011

■ Politsei annab uurimismaterjalid üle prokuratuurile.

■ Annabel jõuab lastekodusse oma õe ja vendade juurde.

"MA LOODAN VÄHEMALT, et politsei kriminaalaja ei lõpeta," ütleb daam vaikelt.

Prokuratuur kinnitab, et esitas Olgale ja tema endisele elukaaslasele Vadimile kahtlustuse kahe lapse kehalises väärkohtlemises.

Oktoobris jõudis politsei lastekodusse. Laura ei taha uurijaga meelsasti suhelda, sest tegemist on võõra inimesega.

Agaga midagi ta siiski räägib, sest mõne aja pärast helistab lastekodusse ärritunud Olga ja teatab, et Laura olevat öelnud politseinikule: ema löi teda rihmaga vastu nägu. "Ma tahan, et Laura ütleks sedasama minu nähes!" põrutab ema. Nagu ikka, on naise keel pehme.

Olga puhul on edasimineki seegi, et ta tunnistab oma viinaviga ja alkoholi tarvitamisel agressiivseks muutumist. Kaks korda kuus külastab teda sotsiaalhoolekanne.

Aeg-ajalt on Olgat nähtud koos Vadimiga, kes on noorima lapse isa. Vadim kirjutab aasta tagasi kõik neli last enda nimele, et talle jääks õigus lapsi kasvatada ja vanemapalka saada. See katse ei läinud läbi.

Olga armastab oma lapsi ja tahab nende eest seista. Kahjuks aga sõltub ta veelgi rohkem viinakuradist. Ta saab taastada vanemlikud õigused (noorima lapse puhul on rakendatud vaid esialgset õiguskaitsset) alles siis, kui lõpetab joomise ja tõestab, et suudab pikema aja jooksul teistmoodi käituda.

Teine võimalus on lapsendamine. Pole aga usutav, et keegi võtaks ühekorraga kasvatada viis last. Teoreetiliselt saab lapsi lapsendada ka eri peredesse (seadus lubab seda lapse huvidest lähtudes), aga see tuleks kõne alla siis, kui lapsed antaks näiteks ühte tihedalt seotud suguvõsasse. Praktika sellist võimalust ei toeta.

Veel üks võimalus oleks tugipere. "Kuid see võtab aega," ütleb lastekodu juhataja. "Neile on tugipere veel vara kohaldada, selleks peavad nad vaimselt valmist olema pere ja tugipere vahel vahet tegema."

Seega ootab vähemalt lähiajal selle pere lapsi elu lastekodus.

"Neil läheb hästi, nad ei tuleta enam iga päev ema meelde," ütleb lastekodu juhataja. "Lastel on tekkinud turvatunne."

Mina mõtlen, et kui oleksin kõikvõimas jõuluvana, siis kingiksin sellele perele kaine ja hooliva ema.

* Peategelaste nimed on laste huvides muudetud. Samal eesmärgil ei avalda Eesti Ekspress loo tegevuspaiku.